

Korset och Kronan

Nr 145/2023

Jesus säger: Håll fast vid
det du har så att ingen
kommer och tar din krona
(Upp. 3:11)

Om goda gärningar

Förkortningar:

Apol = Apologin till Augsburgska bekännelsen.

SKB = Sv. kyrkans bekännelseskriter 1957

Trigl = Concordia Triglotta 1921

Bekännelseskriterierna citeras från min översättning av
den tyska texten. I citaten från äldre svenska
Lutherutgåvor är språket varsamt reviderat av mig.

* * *

Ibland har man sagt att den lutherska kyrkan inte lär så mycket om goda gärningar. Men det är ett missförstånd. Man tänker då på att Luther så starkt betonade rättfärdiggörelsen utan alla gärningar. När det gäller vår frälsning inför Gud är allt vårt eget uteslutet, vårt förstånd, våra gärningar, kärleken och allt som hör med till det vi har och gör. Det är endast för Kristi skull en människa kan bli frälst. Det är endast Jesu egna gärningar som räknas inför Gud. Det är endast hans död och uppståndelse som är grunden för

Ordet om korset är en
dårskap för dem som går
förlorade, men för oss som
blir frälsta är det en Guds
kraft (1 Kor. 1:18)

Den gode herden
leder sina får (Joh. 10)

vår frälsning. Man får då inte blanda in den allra minsta gärning i läran om rättfärdiggörelsen. Paulus inskräper detta särskilt i Galaterbrevet. Han hänvisar till GT:s lära om surdegen. All surdeg skulle rensas bort för att påskan skulle kunna firas. ”Lite surdeg syrar hela degen” (Gal. 5:9) gäller i högsta grad frågan om att blanda in lag och gärningar i läran om rättfärdiggörelsen. Då blir allting fel. Det är den värsta form av falsk lära man kan tänka sig.

Men när detta är sagt och det är fråga om vårt liv som kristna har vår lutherska bekännelse faktiskt väldigt mycket att säga om gärningarna. Gud vill att vi som omvända och rättfärdiggjorda syndare också skall göra goda gärningar. Om detta står det särskilt i Augustana, artikel 6.

Om den nya lydningen.

[CA 6SKB 58, Trigl. 44]

1. Det lärs också, att en sådan tro skall följas av goda frukter och gärningar. Man måste göra sådana goda gärningar som Gud har befallt, för Guds skull. Men man skall inte förtrösta på gärningarna och mena att man genom dem förtjänar nåd inför Gud.

2. Ty vi tar emot syndernas förlåtelse och rättfärdighet genom tron på Kristus. Han säger själv: ”På samma sätt ska också ni säga, när ni har gjort allt som ni fått i uppdrag: Vi är odugliga tjänare” (Luk. 17:10).

3. Så lär också fäderna. *Ambrosius* säger: ”Alltså är det bestämt hos Gud, att den som tror på Kristus skall bli salig och få syndernas förlåtelse, inte genom gärningar utan endast genom tron utan någon förtjänst.”

* * *

Om detta skriver så Melancton i Apologin följande:

Om kärleken och lagens uppfyllelse.

[*Apol 4b. SKB 123, Trigl 154*]

1. Här kastar våra motståndare fram detta ställe: ”Vill du ha evigt liv så håll Guds bud” (Matt. 19:17) och ”Det är inte lagens hörare som blir rättfärdiga inför Gud, utan lagens görare” (Rom. 2:13). De framhåller också många andra ställen om lag och gärningar. Men innan vi svarar på detta måste vi visa vad vi lär om kärleken och lagens uppfyllelse.

2. Det står skrivet hos profeten: ”Jag vill lägga min lag i deras hjärtan” (Jer. 31:33). Och i romarbrevet säger Paulus: ”Vi upphäver inte lagen genom tron utan befäster den” (Rom. 3:31). Och Kristus säger: ”Vill du ha evigt liv så håll Guds bud” (Matt. 19:17). Och till korintierna säger Paulus: ”Om jag inte hade kärlek vore jag ingenting” (1 Kor. 13:3).

3. Dessa och liknande bibelord visar att vi skall hålla lagen när vi har blivit rättfärdiga genom tron. Ju längre vi har varit i tron desto mer skall vi växa i Anden. Men här talar vi inte om Moses ceremoniallag utan om de tio buden. De kräver att vi skall frukta och älska Gud från djupet av vårt hjärta.

4. Tron för med sig den helige Ande och verkar nytt ljus och liv i hjärtat. Därför måste det vara så att tron förnyar och förändrar hjärtat. Det är en nödvändig följd av tron. Profeten visar vilken sorts förnyelse det är i hjärtat när han säger: ”Jag vill lägga min lag i deras hjärtan” (Jer. 31:33). När vi nu genom tron har blivit pånyttfödda och förstått att Gud vill vara oss nådig börjar vi att prisa och

lova honom. Han vill vara vår fader och hjälpare och därför börjar vi att frukta och älska honom. Vi tackar, lovar och prisar honom och väntar all hjälp från honom. Vi ber till honom i nöd och bekymmer och överlämnar allt åt hans vilja. Vi börjar också att älska vår nästa. Allt detta sker eftersom vi i vårt inre nu har Kristi Ande, ett nytt hjärta och sinne och en ny håg.

5. Inget av detta kan ske förrän vi blivit rättfärdiga genom tron, då vi blir pånyttfödda genom den helige Ande. [*SKB 124, Trigl 156*]

6. Ty för det första kan ingen hålla lagen utan att känna Kristus, och ingen kan uppfylla lagen utan den helige Ande. Men vi kan inte ta emot den helige Ande annat än genom tron, såsom Paulus säger till galaterna: ”... att vi genom tron skulle få den utlovade Anden” (Gal. 3:14).

7. Det är också omöjligt att ett människohjärta skulle kunna älska Gud endast genom lagen och sina egna gärningar. Ty lagen visar oss bara Guds vrede och heliga allvar. Lagen anklagar oss och visar hur förskräckligt Gud måste straffa synden både med världsliga och eviga straff.

8. Därför är *skolastikernas* [medeltida skolteologer] tal om Guds kärlek bara en inbillning. Det är omöjligt att älska Gud innan vi har lärt känna hans barmhärtighet och tagit emot den genom tron. Ty först när detta sker blir Gud ett föremål för vår kärlek (obiectum amabile). Vi kan då älska honom och skåda hans kärleksfulla anblick.

9. Förnuftet kan i viss mån med hjälp av vår medfödda förmåga leva ett ärbart liv och göra lagens gärningar utan den helige Ande. Men det är ändå säkert att ingen förmår att göra de högsta och viktigaste sakerna som lagen befäller oss, nämligen att vända hela vårt hjärta till Gud. Vi kan inte enligt den första tavlans bud älska och vörda Gud av hela vårt hjärta. Ingen människa förmår detta utan den helige Ande.

10. Men våra motståndare är lättsinniga, okunniga, lata och oerfarna teologer. De ser bara på den andra tavlans bud hos Mose. Men den första tavlans höga teologi, som är viktigare än allt annat, bryr de sig inte alls om. Dessa bud övergår alla människors och

änglars förstånd. Där bjuder Gud att vi skall hålla den allra högsta gudstjänsten då vi ärar Gudomen själv och hans eviga Majestät. Han befäller att vi skall hålla honom för vår Herre och Gud och frukta och älska honom över allting. Men sådant anser motståndarna så obetydligt, som om det inte alls hörde till teologin.

11. Men Kristus har ställts fram för oss för att vi skall få syndernas förlåtelse för hans skull och sedan den helige Ande som gåva. Anden upplyser oss och verkar evigt liv och rättfärdighet i oss. Jesus säger om Anden: ”Han ska ta av det som är mitt och förkunna för er.” (Joh. 16:15). Han ger oss också andra gåvor: kärlek, tacksamhet, kyskhet, tålmod o.s.v. Därför kan ingen uppfylla lagen utan den helige Ande. Därför säger Paulus: ”Vi upphäver inte lagen genom tron utan befäster den” (Rom 3:31). Ty först när den helige Ande ges oss kan vi uppfylla och hålla lagen.

12. Paulus säger att slöjan för Moses ansikte inte kan tas bort annat än genom tron på Herren Kristus, då vi får den helige Ande. Ty så säger han: ”Än i dag ligger en slöja över deras hjärtan när de läser Mose. Men när någon omvänder sig till Herren tas slöjan bort. Herren är Anden, och där Herrens Ande är, där är frihet” (2 Kor. 3:15ff).

13. Med slöjan menar Paulus de mänskliga tankarna och fantasierna om de tio buden och ceremonierna. Hycklarna vill gärna tro att man kan uppfylla lagen genom yttre gärningar, som om offer och alla möjliga gudstjänster skulle kunna göra någon rättfärdig inför Gud *ex opere operato* (bara genom att handlingen utförs).

14. Men slöjan tas bort från hjärtat när dessa fantasier och villfarelser tas bort. Det sker när Gud först visar oss vår hopplösa situation och låter oss känna Guds vrede över våra synder. Först då märker vi hur otroligt långt bort vi är från lagen. [SKB 125, Trigl 158]

Först då inser vi hur säkra och förblindade alla människor lever utan att frukta Gud. Summa: Vi tror inte att Gud har skapat himmel och jord och alla varelser och gett oss livsande och varje stund bevarar oss från Satan. Först då upplever vi att otro, säkerhet och förakt för Gud finns djupt inom oss. Vi

märker hur svag tron är eller att vi inte alls tror att Gud förlåter våra synder och hör våra böner. När vi så hör ordet och evangeliet och lär känna Kristus genom tron får vi den helige Ande. Då tänker vi rätt om Gud, fruktar honom och tror på honom. Så har vi nu tillräckligt visat att vi inte kan hålla Guds lag utan tron, utan Kristus och utan den helige Ande.

15. Därför säger vi också att man måste hålla lagen och att varje troende börjar att uppfylla lagen. Genom tron tilltar också kärlek och gudsfruktan mer och mer, vilket är att på rätt sätt uppfylla Guds bud. När vi talar om lagen och goda gärningar tar vi med både dessa sidor, både det goda hjärtat inom oss och de yttre gärningarna.

16. Därför är det fel av motståndarna att beskylla oss för att inte lära några goda gärningar. Vi säger inte bara att man måste göra goda gärningar utan också och framför allt hurdant hjärtat då måste vara, så att det inte bara blir svaga, matta och kalla gärningar som kommer av hyckleri.

17. Erfarenheten lär oss att hycklare försöker hålla lagen av alla sina krafter, men att de ändå inte förmår det. Deras gärningar visar att de inte är utan hat, avundsjuka, gräl, elakhet, vrede, girighet, otukt o.s.v. Lasterna är inte större någonstans än i klostren och stiften. Alla mänskliga krafter är för svaga för att av egen förmåga kunna stå emot djävulen och all hans list. Han håller dem alla fångna om de inte blir förlossade av Kristus.

18. Det måste till en gudomlig kraft och Kristi uppståndelse för att kunna övervinna djävulen. När vi vet att vi fått del av Kristi makt och seger genom tron kan vi lita på löftet och be Gud, att han skall skydda och bevara oss mot djävulen genom sin Andes kraft. Om inte Gud hjälper oss mot djävulen kommer vi varje stund att störta till marken och falla i villfarelse och förskräckliga laster. Därför säger Paulus inte om oss utan om Kristus: ”Han har tagit fångset till fånga” (Ef. 4:8, Luthers övers.). Ty Kristus har övervunnit djävulen och lovar oss genom evangelium den helige Ande, så att vi med hans hjälp skall kunna övervinna allt ont. Det står ju skrivet: ”Guds Son har

uppenbarats för att göra slut på djävulens gärningar” (1 Joh. 3:8).

19. Därför lär vi inte bara att man skall hålla lagen, utan också hur Gud har behag till allt vad vi gör. Men i detta livet kan vi inte hålla lagen så fullkomligt och rent som vi borde. Guds välbehag beror endast på att vi är i Kristus, vilket vi skall tala mer om i fortsättningen.

20. Nu är det faktiskt så att våra teologer lär rätt om goda gärningar. Vi lägger till att det är omöjligt att ha en rätt tro som ger tröst och tar emot syndernas förlåtelse utan att Guds kärlek också är där. Ty genom Kristus kommer man till Fadern. Och när vi är försonade med Gud genom Kristus börjar vi tro och blir i våra hjärtan vissa om att vi har en Fader i himlen som alltid ser oss. Honom ska vi frukta och älska för hans utsägliga välgärningar mot oss. Vi ska alltid tacka honom av hjärtat, lova och prisa honom. Vi ska lita på att han hör alla våra böner, vår längtan och våra suckar, som Johannes säger i sitt första brev: ”Vi älskar honom eftersom han först har älskat oss” (1 Joh. 4:19). Han har älskat oss genom att han utgav sin Son för oss till syndernas förlåtelse. Där visar Johannes tydligt att tron kommer först och kärleken följer efter. [SKB 126, Trigl 160]

21. En sådan tro finns hos dem som verkligen blir ångerfulla och förskräckta i sina samveten av Guds vrede och känner sin synd och söker nåd och syndernas förlåtelse. I en sådan ängslan, förskräckelse och nöd visar sig tron och den kommer då också att blir starkare och växa.

22. Därför kan tron inte finnas hos världsliga och säkra människor som lever efter köttets lust och sin egen vilja. Paulus säger i Romarbrevet: ”Så finns nu ingen fördömelse för dem som är i Kristus Jesus ... för dem som inte lever efter köttet utan efter Anden” (Rom. 8:1, 4). Och vidare: ”Vi har alltså skyldigheter, bröder, men inte mot vår köttsliga natur så att vi skall leva efter köttet. Om ni lever efter köttet kommer ni att dö. Men om ni genom Anden dödar kroppens gärningar kommer ni att leva” (Rom. 8:12f).

23. Därför kan tron bara finnas hos sådana som i hjärtat och samvetet sörjer över synden.

Tron kan däremot inte stå samman med en dödssynd, som motståndarna menar. Därför kan tron inte heller finnas hos dem som lever världsligt och låter Satan och den syndiga naturen bestämma över dem.

24. Av trons frukter och gärningar tar motståndarna bara fram en sak, nämligen kärleken. De lär att kärleken gör oss rättfärdiga inför Gud. Detta visar att de är förkunnare som bara predikar gärningar och lag. De lär ingenting om syndernas förlåtelse genom tron. De lär ingenting om medlaren Kristus och att vi genom honom har en nådig Gud. I stället talar de om om vår kärlek och våra gärningar. Men de säger inte vad det är för slags kärlek, och de kan inte heller förklara det.

25. De berömmar sig av att kunna uppfylla eller hålla lagen trots att det endast är Kristus som kan göra det. Den äran tillkommer endast honom. De håller alltså fram sina egna gärningar mot Guds dom och säger att de förtjänar Guds nåd och evigt liv av sin egen värdighet (*de condigno*). Detta är en ogudaktig förtröstan på egna gärningar som är helt förgäves. Ty i detta livet kan inte heller de kristna och heliga hålla Guds lag fullkomligt. Hos dem finns alltid onda böjelser och lustar fastän den helige Ande står emot sådant.

26. Nu kanske någon av dem frågar oss: Om ni själva bekänner att kärleken är en frukt av Anden och kärleken alltså är en god och helig gärning som uppfyller lagen, varför lär ni då inte att den gör oss rättfärdiga inför Gud? *Svar*: Framför allt är det säkert att vi inte får syndernas förlåtelse varken av kärleken eller för kärlekens skull, utan endast genom tron för Kristi skull.

27. Ty det är bara tron i hjärtat som kan lita på Guds löfte. Endast tron ger vissheten som hjärtat stadigt kan hålla fast vid. Tron litar på att Gud är oss nådig och att Kristus inte har dött förgäves. [126, Trigl 162]

* * *

Det långa citatet ovan är bara en liten del av det rika material våra lutherska bekännelse-skrifter har om goda gärningar.

Forts. i nästa nr